

Nr 120.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1945 kl. 12 m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om förbättring av
postförbindelserna på landsbygden.*

(4:e avd.)

I en inom andra kammaren av herrar *K. E. Hansson* i Skediga och *G. Svensson* i Vä väckt motion (II: 369) har hemställts, att riksdagen måtte anvisa postverket 750 000 kronor under nästa budgetår för att fullfölja den före kriget upprättade femårsplanen av postförbindelsernas förbättrande på landsbygden.

Över motionen har generalpoststyrelsen efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning avgivit yttrande den 2 mars 1945.

Under erinran att förslag till en mera genomgripande förbättring av landsbygdens postförhållanden av statsfinansiella skäl avvisats av såväl 1942 som 1944 års riksdag samt att emellertid vederbörande tillfälliga utskott starkt understrukt angelägenheten av goda postförbindelser på landsbygden har *generalpoststyrelsen* anfört bland annat följande.

Under år 1944 har generalpoststyrelsen med stöd av ovan omförmälda utskottsutlåtande, mot vilket från riksdagens sida icke gjordes någon erinran, ansett sig kunna i något större omfattning än under de närmast föregående åren besluta om nya eller förbättrade postanordningar på landsbygden. Sålunda inrättades under året 50 poststationer och postombud samt 202 landsvägspostlinjer för en sammanlagd årskostnad av omkring 180 000 kronor, varjämte turökning genomfördes å 64 linjer för en kostnad av 27 000 kronor för år räknat. I postverkets av Kungl. Maj:t godkända driftkostnadsstat för innevarande år har för motsvarande ändamål beräknats ett belopp av 260 000 kronor. Av sistnämnda belopp lär den övervägande delen bliva erforderlig för nyanordningar och endast en mindre del kunna disponeras för turökningar å redan befintliga linjer. Det torde nämligen få anses angelägnare, att så många som möjligt beredas ordnad postgång, låt vara endast vissa veckodagar, än att de, som redan åtnjuta förmånen av sådan postgång, erhålla tätare postturer. Generalpoststyrelsen vill emellertid framhålla, att med anläggande av de synpunkter i fråga om postmängd, som vanligen tillämpas av generalpoststyrelsen vid bestämmande av antalet turer, turökning i många fall vore synnerligen väl motiverad och också skulle ha vidtagits, därest icke statsmakternas sparsamhetsdirektiv legat hindrande i vägen. Redan före kriget förefunnos beträffande åtskilliga linjer starka skäl för sådan ökning, och härtill kommer, att den ökade omfattningen av postverkets verksamhet — vad brevrörelsen beträffar beräknas ökningen sedan krigsutbrottet till omkring 33 % — medfört, att bland annat landsbygdens trafikanordningar fått avsevärt mer post än tidigare att beställa.

Postverkets ekonomi har länge varit god, och långt ifrån att medföra någon försämring har tiden sedan världskrigets utbrott år från år utvisat allt gynnsammare resultat av postverkets verksamhet. Överskottet, som för år 1939 utgjorde 15,25 miljoner kronor, uppgick för år 1943 till ej mindre än 43,33 miljoner kronor, motsvarande i det närmaste 70 % av det disponerade kapitalet. Även om sistnämnda belopp minskas med vad som genom den år 1942 beslutade portoförhöjningen tillförts postverket, har överskottet likväl fördubblats sedan förkrigstiden. För år 1944 beräknas detsamma komma att uppgå till i runt tal 50 miljoner kronor.

Det kan således icke råda någon tvekan om att postverket skulle kunna bereda landsbygdens befolkning väsentligt bättre postgång, än vad för närvarande är fallet, utan att verkets ekonomi därigenom på något sätt äventyrades. Vad som erfordras är endast, att statsmakternas nu mycket stora anspråk på leverans av överskottsmedel från postverket till statskassan i någon ringa mån nedsättas. Såsom redan framhållits, är generalpoststyrelsen också av den uppfattningen, att åtgärder i syfte att väsentligt förbättra postgången på landsbygden numera äro starkt av behovet påkallade. I likhet med motionärerna anser styrelsen därför, att den s. k. femårsplanens fullföljande måste anses som ett önskemål, vilket utan längre dröjsmål bör förverkligas. Kostnaden härför, som av motionärerna riktigt angivits till omkring 750 000 kronor för år, utgör cirka 9 % av verkets nuvarande årskostnad för lantbrevbäring. Den kostnadsökning, som skulle uppkomma, är således förhållandevis måttlig. Erfarenheten visar dessutom att förbättringar i postgången vanligen åtföljas av stigande poströrelse med därav uppkommande större intäkter för postverket. Därest så skulle anses lämpligt, har generalpoststyrelsen för övrigt intet att erinra mot att nu ifrågasatt fullföljande av femårsplanen får ske successivt under loppet av två år. En sådan anordning skulle stå i överensstämmelse med vad som ursprungligen var avsett och kan även ur andra synpunkter innebära vissa fördelar.

När femårsplanen år 1936 upprättades, fullgjordes postutdelningen på landsbygden huvudsakligen medelst lantbrevbäring. Sedan dess har emellertid, såsom framgår av närslutna tabell 3¹, tillkommit ett stort antal lösväsk- och löspostutdelningslinjer. Även beträffande dessa linjer föreligger i många fall behov av turökning. Kostnaden för dessa former av postutdelning är i regel låg i jämförelse med lantbrevbäringen, och antalet dylika linjer utgör endast något mer än en tredjedel av antalet lantbrevbäringslinjer. Turökning å lösväsk- och löspostutdelningslinjerna enligt samma principer, som jämlikt femårsplanen avsetts skola tillämpas i fråga om lantbrevbäringslinjerna, kan därför åstadkommas för jämförelsevis ringa kostnad. Om den i likhet med vad ovan ifrågasatts beträffande lantbrevbäringslinjerna genomföres under loppet av två år, torde därav föranledd kostnadsökning stanna vid högst 50 000 kronor per år. Härvid förutsättes dock att linjetrafiken, som av postverket i stor utsträckning anlitas för befordran av lösväskor, åter fullgöres i minst samma omfattning som före kriget.

Generalpoststyrelsen finner det alltså av skäl, som ovan anförts, synnerligen önskvärt, att det i postverkets driftkostnadsstat upptagna anslaget till postbefordran å landsväg jämte lokala transporter finge för nu angivna ändamål under vart och ett av åren 1946 och 1947 ökas med ett belopp av 425 000 kronor utöver vad som normalt erfordras för legoförhöjningar, anordnande av nya postlinjer m. m.

¹) Ej här avtryckt.

Bland statliga åtgärder i syfte att minska landsbygdens isolering intager en förbättring av postväsendet en framskjuten plats. Kriget och därav föranledda besparingsdirektiv liksom för övrigt också de genom krigsförhållandena uppkomna personal- och transportsvårigheterna medförde emellertid ett avbrott i en för åren 1937—1941 uppgjord femårsplan, i första hand åsyftande en utökning av lantbrevbäringen till minst en gång varje söckendag på det övervägande antalet av landsbygdens postlinjer.

Utan att nu påyrka ett omedelbart genomförande av nämnda femårsplan måste dock utskottet finna angeläget, att arbetet på en fortsatt förbättring av landsbygdens postväsen ej får avstanna. Av generalpoststyrelsens yttrande framgår, att inom postverket stor förståelse förefinnes för landsbygdens postala krav. Såsom generalpoststyrelsen redan tidigare påvisat föreligga i detta avseende flera olika utvägar, som i förhållande till gagnet ej torde ställa sig alltför kostnadskrävande.

Linjetrafiken med omnibuser och bilar erbjuder sålunda stora möjligheter till tätare och snabbare distribution främst av tidningar och brev genom medförda lösväskor. Befordringen är så ordnad, att dessa väskor förutom vid postanstalten kunna öppnas endast vid vederbörande utmed linjen belägna gård, som därvid utgör samlingspunkt även för grannarnas post. Även mjölkbilarna med sitt rikt förgrenade transportnät torde åtminstone på vissa sträckor kunna anlitas för postbefordringen. För att tillgodose mera lokala anspråk på en bekvämare postgång kan måhända i en ökad utsträckning begagnas anordningen med lådpost, d. v. s. postens utsändning genom exempelvis cykelbud, som göra regelbundna turer utmed en viss bestämd färdväg, där omkringliggande gårdar hava postlådor uppsatta. Genom en dylik anpassning av de postala anordningarna efter lokala förhållanden och lokala behov torde rätt avsevärda förbättringar av postbefordringen kunna vinnas även inom sådana bygder, vilka på grund av sin glesa bebyggelse ej kunna påräkna vanlig lantbrevbäring.

Jämsides med arbetet på en dylik utveckling av landsbygdens postväsen i mera provisoriska former är det önskvärt, att alla möjligheter beaktas att inom en ekonomiskt rimlig kostnadsram kunna förbättra de postala anordningarna på landsbygden även efter den tidigare godkända femårsplanen.

Utskottet, som ansett denna fråga vara av den allmänt samhälleliga vikt att en hänvändelse i ärendet bör göras till Kungl. Maj:t, får hemställa,

att riksdagen må, i anledning av motionen II: 369, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om ytterligare åtgärder till en förbättring av postväsendet på landsbygden.

Stockholm den 4 maj 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.